

Kristen Michal
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie: 6.09.2012.a. nr 8-1/8118
Meie: 24.09.2012

Arvamus vaenu õhutamise sätteid puudutavate ettepanekute kohta menetletavas karistusseadustiku muutmise eelnõus

Lp Kristen Michal

Küsisite Eesti Inimõiguste Keskuselt arvamust karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, vangistusseaduse ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõus sisalduvate viha õhutamist puudutavate sätete kohta. Esmalt soovime tunnustada justiitsministeeriumi algatust täiendada karistusseadustikku lisades raskendavateks asjaoludeks viha motiivi ning täiendades viha õhutamise sätet selle tõhusamaks muutmise eesmärgiga. Tegemist on muudatustega, mida rahvusvahelised organisatsioonid, millele Eesti annab regulaarselt aru erinevate inimõigusnormide rakendumise kohta, on soovitanud Eestil korduvalt ette võtta.

Toetame viha motiivi lisamist raskendava asjaoluna (eelnõu §1 punkt 3). Tegemist on täiendusega, mis aitab oluliselt kaasa viha motiiviga kuritegude kohta statistika kogumisele, mis omakorda aitab tõhustada meetmeid taoliste kuritegude ennetamiseks ja nendele reageerimiseks. Samuti avaldame toetust kuritegeliku ühenduse mõiste laiendamisele viisil, mis võimaldab taolisi ühendusi vastutusele võtta ka juhul kui nende eesmärk ei ole varaline kasu vaid näiteks viha õhutamine teatud ühiskonnagruppide suhtes (eelnõu §1 punkt 15). Senini ei olnud võimalik taolisi ühendusi vastutusele võtta ühendusena vaid pidi seda tegema üksikisikutena. Muudatuse jõustudes saab tõhustada meetmeid nt erinevate rassistlike ühenduste vastu.

Samuti toetab Keskus Justiitsministeeriumi soovi tõhustada viha õhutamist puudutavaid karistusseadustiku sätteid (KarS §151 – eelnõu §1 punkt 8). Keskusel on viha õhutamist puudutavate eelnõu sätete toime tõhustamise suurendamiseks järgnevad märkused.

Keskus toetab Sotsiaalministeeriumi soovitusi lisada vaenu õhutamise eest kaitstavate rühmade kataloogi eraldiseisvalt ka "vanus". See peaks olema lisatud ka eelnõu §1 punktidesse 3, 8 ja 13. Selguse huvides leiab Keskus, et kaitstavate rühmade kataloogis peaks olema "tervise seisundi" kõrval eraldi välja toodud "puue" (eelnõu §1 punktid 3, 8, 12, 13) ning seda kahel põhjusel. Esiteks, osas õigusaktidest ei käsitleta puuet vaid tervise seisundina vaid on nimetatud sellest eraldi. Teiseks, puue on eraldi nimetatud ka võrdse kohtlemise seaduses ning sarnase kataloogi kasutamine ka karistusseadustikus tagaks järjepidevuse erinevate diskrimineerimist ja võrdset kohtlemist puudutavate seaduste vahel.

Eelnõu §1 punkt 8 piirab kaitset viha õhutamise eest juhtudele, mis häirivad avalikku rahu või mis on süstemaatilised. Võttes arvesse termini "avalik rahu" ebamäärasust ja selle

suhtelist tundmatust Eesti õigussüsteemis, soovib Keskus pigem kasutada EL raamotsuses 2008/913/JSK kasutatavat terminit "avalik kord", mis on Eesti õigussüsteemis tuntud ja tõlgendatud. Probleemaatiline on ka avaliku rahu häirimise alternatiivina sätestatud süstemaatilise nõue. Arusaadav on vajadus kaitsta sõnavabadust ning piirduda selle piiramisega üksnes erandlikel asjaoludel. Samas leiab Keskus, et antud juhul on süstemaatilise nõue liialt koormav. Süstemaatilise tõestamist raamotsus kriminaalvastutuse tekkimiseks ette ei näe, mistõttu ei ole käesolev eelnõu sõnastus tõenäoliselt raamotsusega selles osas kooskõlas.

Lisaks leiab Keskus, et kriminaalvastutuse piiramine kas "avaliku rahu" rikkumise või süstemaatilise nõudega ei pruugi katta olukordi, kus viha õhutamine on aset leidnud internetikeskkonnas. Näiteks on praegustes internetisuhtluskeskkondades võimalik nn "lumepalli efekti" tekkimine, kus ühe inimese väljaütlemine ei pruugi küündida avaliku rahu rikkumiseni või süstemaatiliseni, kuid kui teised (temaga mitteseotud isikud) edastavad seda väljaütlemist enda kontaktidele, võivad tulemused olla tõsised. Sellises olukorras ei pruugi ei algse väljaütlemise tegija ega iga järgneva jagaja tegu üksinda küündida ei avaliku rahu rikkumise ega süstemaatiliseni, kuid võiks küündida näiteks "kuritahtlikkuseni", mida mainib EL raamotsus.

Täname võimaluse eest arvamust avaldada. Loodame, et eelnõu täiendamisel kaalutakse Keskuse ettepanekud ning võetakse need võimalusel arvesse.

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/

Kari Käsper
juhataja

Marianne Meiorg
marianne.meiorg@humanrights.ee